

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) กลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อย หมู่ที่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ชัย อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

บุษราภรณ์ แก้ววงษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพ และทุนชุมชน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 3) เพื่อทดสอบรูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อย 20 คน และภาคีเครือข่าย 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อยสามารถทอผ้าได้ 21 ลาย ย้อมผ้าได้ทั้ง สีเคมี และสีธรรมชาติย้อมได้เฉพาะสีดำจากผลมะเกลือ มีภูมิปัญญาในการมัดหมี่ที่หลากหลาย มีการนำเส้นไหม เส้นด้ายที่เหลือจากการทอสลับลาย เพื่อให้ได้ผ้าผืนใหม่ที่แตกต่างจากเดิม จากการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยการนำลักษณะรูปแบบหม้อดินที่เป็นอาชีพของชุมชนในอดีตมาออกแบบเป็นลายผ้าอัตลักษณ์ของชุมชน ภายใต้ชื่อ “อะแต๊ะปล๊ะ อะแต๊ะแหง” หรือ “หม้อเงิน หม้อทอง” ซึ่งบ่งบอกที่มาของผู้คนที่นี่เชื่อมโยงเป็น Story เพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ การทดสอบรูปแบบได้นำเส้นไหมมามัดหมี่ลายอัตลักษณ์ย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกประดู่และหมักโคลน โดยผลที่ได้เส้นไหมออกมาเป็นสีน้ำตาลเข้ม เป็นการย้อมสีธรรมชาติได้เพิ่ม 1 สี เพื่อเป็นผ้าต้นแบบและเป็นการพัฒนาที่แตกต่างจากเดิม

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ / ทุนชุมชน / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา, Email :
noybussara2514@gmail.com

Development of Community Products Based on The Concept of Bio-Circular-Green' Economy Model (BCG) Ban Khu-Khad-Noy Weaving Group Moo 4, Tha Pho Chai Sub-district, Nong Ki District, Buriram Province

Bussaraporn Kaewyongkod¹

Abstract

This research purpose of is: 1) to study the community context, potential, and community capital; 2) to examine the model of using community capital to develop products; and 3) to test the model of using community capital to develop products. This research adopts a participatory action research (PAR) approach, collecting qualitative data through in-depth interviews and focus group discussions. The key informants include 20 members of the committee and the Ban Khu-Khad-Noy Weaving Group, as well as 10 representatives from network partners.

The results showed that the Ban Khu-Khad-Noy Weaving Group was able to produce 21 weaving patterns, utilizing both chemical dyes and natural dyes, with black dye derived from Ebony fruits. The group demonstrated diverse wisdom in tying Mudmee silk. Leftover yarn from weaving was creatively used to produce alternate designs, resulting in a unique cloth pattern different from the originals. Community capital was utilized to develop products by integrating the characteristics of clay pots—representing a traditional local occupation—into the design of a distinctive community pattern. This special pattern, named "A-dae-pla A-dae-Yang" or "Silver Pot - Gold Pot," symbolizes local identity and enhances product value through storytelling. The prototype fabric incorporated Mudmee silk dyed with natural colors from *Pterocarpus macrocarpus* peel and fermented mud. The dyeing process produced dark brown silk threads, resulting in a naturally dyed fabric that introduced a new and unique product design distinct from previous iterations.

Keywords: Product Development/ Community Scholarship/ Local Wisdom

¹ Community Development Specialist, Senior Professional Level, Nakhon Ratchasima Community Development Learning Center, Email : noybussara2514@gmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศมีการแข่งขันในทุกด้าน ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาที่มีการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สมดุล ยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ผู้บริโภคในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และตระหนักเห็นความสำคัญค่านึงถึงความปลอดภัยในการใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นการพัฒนาที่ต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุล เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ซึ่งเดิมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืชให้สีต่าง ๆ ซึ่งเป็นไม้พื้นถิ่นในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีความปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค เป็นอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและดูแลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ควบคู่กันไป การทอผ้าในปัจจุบันส่วนใหญ่หันไปใช้สีเคมี สีสังเคราะห์ เพื่อความสะดวก มีสีให้เลือกหลากหลาย โดยขาดความตระหนักต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวทั้งคุณภาพชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทั่วโลกตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และมลพิษกันมากขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยการใช้ทรัพยากรชีวภาพให้คุ้มค่า ทำให้มีมูลค่าสูงขึ้น เน้นเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด นำกลับมาใช้ซ้ำ หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ พัฒนาเศรษฐกิจร่วมกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อนำโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาใช้เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่สร้างความสมดุลอย่างยั่งยืน

กลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อย มีประวัติการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยรุ่นบรรพบุรุษ ประชาชนดั้งเดิมอพยพจากชุมชนชาวกาย อำเภอสำโรงตาป จังหวัดสุรินทร์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั่นหม้อดิน และการทอผ้าไหมมัดหมี่โดยเฉพาะลายลูกแก้ว ย้อมสีธรรมชาติด้วยผลมะเกลือ ซึ่งมีการสืบทอดกันมาโดยเฉพาะด้านการทอผ้า ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาต่อเนื่องมาจนเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา ก็จะทอผ้าเพื่อเก็บไว้ใช้เองในชีวิตประจำวัน ใช้ในงานประเพณีชุมชนรำผีฟ้า งานประเพณีอื่น ๆ และจำหน่ายให้แก่ลูกค้าผู้สนใจ ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านมีความสนใจในการทอผ้า และการมัดหมี่จึงได้เริ่มเรียนรู้จากภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนจนเกิดความเชี่ยวชาญทั้งการทอผ้าและการมัดหมี่เป็นลายต่าง ๆ และในปี 2562 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นในชุมชน มีสมาชิกแรกตั้ง 10 คน และมีผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ปัจจุบันมีสมาชิก 20 คน โดยมีกิจกรรมกลุ่มเป็นการทอผ้า และการมัดหมี่ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าด้ายและผ้าไหม จำหน่ายในกลุ่มและงานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด ต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ จนได้สมัครขึ้นทะเบียน OTOP และดำเนินกิจกรรมกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มคือ การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติมีความชำนาญเฉพาะสีดำจากผลมะเกลือขาดความหลากหลายในเรื่องสีและผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า จึงมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติให้มีความหลากหลายโดยใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มมูลค่ายกระดับผลิตภัณฑ์ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อยตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติให้มีความหลากหลายโดยใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพและทุนชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG)
3. เพื่อทดสอบรูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG)

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ BCG สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (2021) BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดและทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว นำมากำหนดเป็นข้อคำถามในเครื่องมือวิจัย วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มสามารถพัฒนาตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG อย่างไรได้บ้าง และจะพัฒนาอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทุนชุมชน วันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2565) การศึกษาวิจัยทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 6 ประเภท พบว่า ทุนชุมชนประกอบด้วย 1) ทุนมนุษย์ ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแรงงานในชุมชน 2) ทุนสังคม มีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ 3) ทุนกายภาพ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนจัดสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในลักษณะของโครงสร้างพื้นฐาน 4) ทุนธรรมชาติ ที่ดิน น้ำ ป่า อากาศ ที่สมบูรณ์ 5) ทุนการเงิน และ 6) ทุนทางวัฒนธรรม ความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณี จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว นำมากำหนดเป็นข้อคำถามในเครื่องมือวิจัย วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้สอดคล้องกับทุนชุมชนที่มีอยู่และใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่สร้างงาน สร้างอาชีพ ให้พึ่งพาตนเองได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาโนชญ์ นวลสระ และคณะ (2564) ผลิตภัณฑ์สินค้าจะต้องมีผลหรือให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าให้มากที่สุด ผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์สินค้าหรือที่มีอยู่แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์สินค้าจะต้องมีผลหรือให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัว

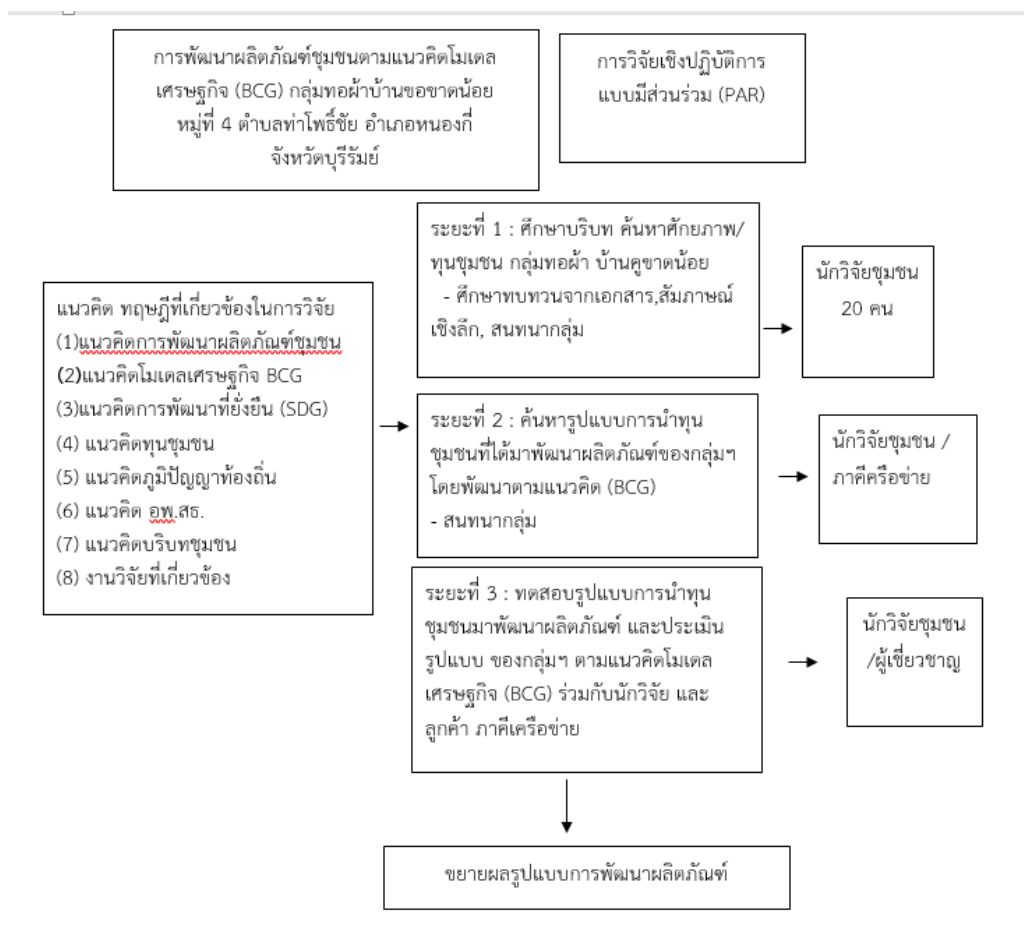
ผลิตภัณฑ์สินค้าให้มากที่สุด กล่าวคือ ควรมีความพึงพอใจ มากกว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์สินค้า ชนิดเดิม หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิม ที่นำเสนอในตลาดใหม่ ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิม เพื่อเพิ่มมูลค่าการแข่งขัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างจากคู่แข่ง จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว นำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างจากเดิม เพื่อให้สามารถเพิ่มช่องทางการตลาดและตอบโจทย์ของลูกค้ามากยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ อพ.สร. รัตนารณ สารี (2565) การย้อมสีธรรมชาติ สีธรรมชาติเกิดจากการนำวัตถุดิบทางธรรมชาติ เช่นดอก ใบ ก้าน ต้นและส่วนต่าง ๆ ของพืช หรือสัตว์มาเข้ากระบวนการต้มสกัด เอาสีและสารต่าง ๆ มาทำการย้อมกับเส้นด้าย เพื่อนำมาใช้ในการทอผ้า เพิ่มสีสันให้กับเส้นด้ายให้มีความสวยงาม ซึ่งมีการสืบทอดเทคนิควิธีการย้อมมายังคนรุ่นหลัง เป็นวิธีที่ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนด้วยภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนได้นำเอาองค์ความรู้ด้านการย้อมสีผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติที่ไม่เป็นพิษ ต่อผู้คน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาสู่ลูกหลาน และเป็นเครื่องมือเลี้ยงชีพของชาวชนบท จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว นำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ใช้ทุนชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เช่นพืชให้สีต่าง ๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสมาชิกกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์

แนวคิดทฤษฎีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของ ทวีชากร ขุนภักดี (2564) การส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนให้เกิดการ สร้างคน สร้างงาน และพัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการ รวมไปถึง ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการดึงเอาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาผ่านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว นำมาใช้เป็นข้อคำถาม ในเครื่องมือวิจัย เพื่อรวบรวมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน ของ เกสร เกษมชื่นยศ (2563) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ทวีความสำคัญขึ้นมากในสภาวะการณ์ปัจจุบัน จากเดิมที่เป็นเพียงแนวคิด กระแสทางเลือกในการพัฒนา และได้รับการยกระดับมาเป็นวาระการพัฒนาของโลก เกิดความสมดุลยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมิติในการพัฒนา 3 ด้าน สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม จากแนวคิดดังกล่าว มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนควบคู่ไปพร้อมกับพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปให้เกิดความสมดุล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย นักวิจัยชุมชน ซึ่งเป็นคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านขอชาดน้อย หมู่ที่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ชัย อำเภอนองก่ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน และผู้แทนภาศ์เครือข่าย จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจง สามารถเข้าร่วมในทุกกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เป็นนักวิจัยชุมชน จำนวน 20 คน โดยการพูดคุย การสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีประเด็นคำถาม ดังนี้เกี่ยวกับการดำเนินงาน /การบริหารจัดการ / ศักยภาพ/ ทุนชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัญหาความต้องการ แนวทาง/โครงการที่ต้องการแก้ไขปัญหา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจ BCG และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คำถามปลายเปิด สัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มฯ และผู้แทนภาศ์เครือข่าย จำนวน 10 คน โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มฯ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจ BCG

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพและทุนชุมชน ดังนี้

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มทอผ้ามีสมาชิกจำนวน 20 คน ที่มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหม ผ้าด้าย ผ้าฝ้าย โดยสามารถทอผ้าได้จำนวน 21 ลาย โดยย้อมได้ทั้งสีเคมี และสีธรรมชาติการย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ สีดำจากผลมะเกลือ ซึ่งการย้อมจากผลมะเกลือกลุ่มมีความชำนาญมากที่สุด ส่วนสีเคมีใช้ย้อมผ้าสีพื้นทั่วไป และยังไม่เคยบันทึกภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไว้ เป็นการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคล รุน่รุ่นด้วยการลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญสามารถทำได้

1.2 ด้านการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้า มีสมาชิก จำนวน 20 คน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการและยื่นเอกสารขอขึ้นทะเบียน OTOP กับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีคณะกรรมการ จำนวน 13 คน

1.3 ด้านการตลาด แรกเริ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มทอผ้าตามยอดการสั่งจองของลูกค้า และผลิตเพื่อจำหน่ายตามช่วงฤดูกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ปัจจุบันมีैयाวชนโดย นายจิระวัฒน์ ไชยสาร ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มและเป็นैयाวชนทายาท OTOP ที่มีความสามารถสืบทอดภูมิปัญญาด้านการมัดหมี่ การทอผ้า การออกแบบลวดลาย และสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ทาง Line Facebook “ไหมตะวันตกน้อย” และจำหน่ายในงานต่าง ๆ ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และขายในชุมชนด้วยการบอกต่อปากต่อปากตลอดจนให้ลูกหลานนำไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด

1.4 ด้านทุนชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อย มีทุนชุมชนดังนี้

1.4.1 ทุนด้านมนุษย์ สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าทั้งจำนวน 20 คนมีภูมิปัญญาด้านการมัดหมี่เป็นหลัก จำนวน 5 คน มีความสามารถในการทำเส้นควบ ตลอดจนการทอผ้าแบบโบราณทุกขั้นตอน มีैयाวชนทายาท OTOP จำนวน 2 คน ที่มีความสามารถและเข้าใจกระบวนการทอผ้าทั้งหมด และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งพร้อมให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มทอผ้า

1.4.2 ทุนทางสังคม มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง มีความรัก สามัคคีในกลุ่มองค์กร ตลอดจนการอนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่นงานประเพณีรำผีฟ้า แชนโฌนตา ตลอดจนประเพณีอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การแต่งกายเมื่อมีงานประเพณีหรือวันสำคัญต่าง ๆ บุรุษแต่งกายด้วยการนุ่งโสร่ง สวมเสื้อขาวสีดำ ลายลูกแก้วคาดเอวด้วยผ้าขาวม้า สตรีแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุง ใส่ผ้าเปี่ยงทั้งैयाวชนและผู้สูงอายุ

1.4.3 ทุนทางกายภาพ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทำเลที่ตั้งของกลุ่มอยู่ใกล้ถนนสายหลักทางหลวงหมายเลข 24 การเดินทางสะดวก รวดเร็ว อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองกี่ เพียง 6 กิโลเมตร ระบบการสื่อสารต่าง ๆ มีความชัดเจน สะดวกเอื้อต่อการขนส่ง การติดต่อซื้อขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เช่น ไลน์ Facbook เป็นต้น

1.4.4 ทุนธรรมชาติ ในพื้นที่บ้านคูขาดน้อย มีวัตถุดิบทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย เช่น ดินโคลน พืชให้สีได้แก่ มะเกลือ สะเดา เพกา กล้วย มะพร้าว ประดู่ และ มูลสัตว์ เป็นต้น ตลอดจนความเป็นมา

ของชื่อหมู่บ้านที่ใช้เรียกในอดีตว่า “บ้านหม้อแตก” หรือภาษาส่วย “อะแต๊ะอะเลีย” นำมาสร้างเป็น Story หรือใช้ในการออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์ของชุมชนได้

1.4.5 ทุนการเงินในชุมชนบ้านคูขาดน้อย มีแหล่งเงินทุนชุมชน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน มีเงินจำนวน 2,013,500 บาท ที่สมาชิกกลุ่มสามารถกู้เงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพทอผ้ากลุ่มทอผ้ามีเงินทุน 5,200 บาท แต่สมาชิกกลุ่มโดยส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง เนื่องจากสะดวกรวดเร็วในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการจะใช้ และทันต่อความต้องการของลูกค้า

2. ผลการศึกษารูปแบบนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ กำหนดการพัฒนาด้วยรูปแบบ “การออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์ของชุมชน และการย้อมสีธรรมชาติ” กลุ่มทอผ้าบ้านคูขาดน้อย สามารถพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ของชุมชน จำนวน 3 แบบ ภายใต้ชื่อ “อะแต๊ะป๊ะ อะแต๊ะแหง” หมายถึง หม้อเงิน หม้อทอง ซึ่งนำลายรูปหม้อดินที่เป็นอาชีพดั้งเดิมในอดีตมาสร้างเป็น Story เป็นลายองค์ประกอบหลักลงบนผืนผ้า ออกแบบโดยใช้ภูมิปัญญาของผู้มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในการมัดหมี่

3. การทดสอบรูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์

3.1 ผลการทดสอบรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

เพื่อทดสอบรูปแบบกลุ่มจึงได้ออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์เพิ่มเติมเป็นลายที่ 4 ภายใต้ชื่อ “อะแต๊ะป๊ะ อะแต๊ะแหง” หมายถึง หม้อเงิน หม้อทอง ด้วยการใช้ลายหม้อดิน ผสมผสานกับ ลายขอมัดหมี่ พระราชนาเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ และ ลายต้นสน มาประยุกต์มัดหมี่ลงบนพื้นผ้าโดยใช้เส้นไหมแทนการใช้เส้นด้าย ย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกประดู่และหมักโคลนช่วยเป็นสารติดสี โดยผลที่ได้เส้นไหมออกมาเป็นสีน้ำตาลเข้ม กลุ่มสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าต้นแบบที่นำทุนชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบมัดหมี่ การทอผ้า และนำทุนชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติจากพืชพื้นถิ่นที่ให้สีจากเปลือกประดู่ มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นผืนผ้าต้นแบบลายอัตลักษณ์ชุมชนย้อมสีธรรมชาติได้ โดยกลุ่มทอผ้าสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ จำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นจากเดิมผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีเคมีราคาผืนละ 2,500 บาท พัฒนาเป็นลายอัตลักษณ์ชุมชนย้อมสีธรรมชาติ จำหน่ายได้ในราคาผืนละ 3,500 บาท สูงขึ้นจากราคาเดิม 1,000 บาท โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้ายังต้องพัฒนาความสวยงามของลายอัตลักษณ์ ตลอดจนการย้อมสีธรรมชาติให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

3.2 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดำเนินการประเมินผลรูปแบบจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) ด้านตัวของผลิตภัณฑ์ 3) ด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG 4) ด้านการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน แบ่งเป็นระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 กำหนดให้เกณฑ์ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา มากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 กำหนดให้เกณฑ์ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 กำหนดให้เกณฑ์ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 กำหนดให้เกณฑ์ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา น้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 กำหนดให้เกณฑ์ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา น้อยที่สุด

ประเด็นคำถาม การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มทอผ้าบ้านคุซาดน้อย ด้วยการพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชน และการย้อมด้วยสีธรรมชาติ ภายใต้ชื่อสาย “อะแต๊ะปล๊ะ อะแต๊ะແຍງ” หรือ หม้อเงินหม้อทอง กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน รูปแบบการพัฒนาด้วยแบบ “การพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชน และการย้อมด้วยสีธรรมชาติ” ถือเป็นรูปแบบที่ตรงตามความต้องการ เหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของกลุ่มทอผ้าที่มีอยู่ โดยเฉพาะมีความพึงพอใจมากที่สุดระดับ 5 ประกอบด้วยด้านรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านตัวผลิตภัณฑ์ ด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) และด้านการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งในประเด็นการนำความรู้ไปถ่ายทอด ขยายผล และต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน และงานวิจัยครั้งนี้ช่วยให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ใช้ทรัพยากรมาพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในระยะยาว มีความพึงพอใจมาก ระดับ 4 โดยผู้เข้าร่วมประเมินให้ความเห็นว่า ในการถ่ายทอดหรือขยายผลกลุ่มทอผ้าสามารถเป็นที่ให้เรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชน และการย้อมสีธรรมชาติได้ แต่กลุ่มยังคงต้องพัฒนาเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สำหรับประเด็นงานวิจัยครั้งนี้ ช่วยให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ใช้ทรัพยากรมาพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในระยะยาวผู้เข้าร่วมประเมิน ได้ให้ความเห็นว่า การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการส่งเสริมการนำสิ่งที่มีในชุมชนมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สร้างอาชีพ รายได้ซึ่งต้องควบคู่กับการดูแล อนุรักษ์รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างรู้คุณค่า และให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด กลุ่มทอผ้าจะต้องดำเนินงานให้เห็นเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงกับ (BCG)

3.3 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มทอผ้าเชื่อมโยงสอดคล้องตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) สรุปดังนี้

3.3.1 ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) กลุ่มมีการใช้ทรัพยากรชีวภาพให้คุ้มค่า และมีมูลค่าสูงขึ้น จากการใช้ทุนชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมการใช้พืชให้สีจากผลมะเกลือที่มีต้นอยู่ในชุมชน พัฒนาสู่การใช้พืชให้สีชนิดอื่นเพิ่มขึ้นอีก 1 สี ได้แก่ เปลือกประดู่มาใช้ย้อมเป็นสีน้ำตาลเข้มและการใช้โคลน มาหมักช่วยเป็นสารติดสี ตลอดจนเรียนรู้พืชให้สีที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาระดับของผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

3.3.2 ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) กลุ่มทอผ้ามีการนำเส้นไหม เส้นด้ายที่เหลือจากการทอมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยการนำมาทอสลัปลาย เพื่อให้ได้ผ้าผืนใหม่ที่มีลวดลายและผิวสัมผัสแตกต่างจากเดิม ลดขยะและเป็นการใช้สิ่งที่เหลือให้เกิดความคุ้มค่า สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นและกลุ่มมีแผนงานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจรในพื้นที่ต้นแบบและพื้นที่ว่างเปล่าของสมาชิก ซึ่งกลุ่มต้องการแปรรูปต่อยอด เช่น ชา ใบหม่อน สบู่รังไหม และพวงมาลัยจากรังไหม เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดปริมาณของเสียลง

3.3.3 ด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มทอผ้าด้วยรูปแบบ “การพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชนและการย้อมสีธรรมชาติ” เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ ร่วมกับการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันให้เกิดการพัฒนาที่สร้างความสมดุลอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นให้มีการทอผ้าด้วยสีธรรมชาติจากพืชให้สีที่มีอยู่ในชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน มุ่งเน้นให้ลดการใช้สีเคมี

ในการย้อมผ้า เพื่อความปลอดภัยของผู้ผลิต ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และยังสามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จำหน่ายในราคาที่สูงขึ้น

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยจากการศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพและทุนชุมชน พบว่ากลุ่มมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีทุนชุมชนที่หลากหลายสามารถนำทุนชุมชนด้านทุนมนุษย์ที่มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้า มัดหมี่ ทุนทางสังคม มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง การอนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม การแต่งกายที่บ่งบอกวัฒนธรรมเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ ทุนทางกายภาพการเดินทางสะดวก รวดเร็ว ระบบการสื่อสารต่าง ๆ มีความชัดเจน สะดวกเอื้อต่อการขนส่ง การติดต่อซื้อขายผลิตภัณฑ์โดยระบบออนไลน์ ทุนธรรมชาติในพื้นที่มีวัตถุดิบทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายพืชให้สีต่างๆ ตลอดจนความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่ใช้เรียกในอดีตว่า “บ้านหม้อแตก” หรือภาษาส่วย “อะแต๊ะละเลีย” นำมาสร้างเป็น Story หรือใช้ในการออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์ของชุมชนได้ ทุนการเงินในชุมชนมีแหล่งเงินทุนชุมชนให้สมาชิกกลุ่มกู้เงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทุนชุมชน วันชัย ธรรมสัจการ และคณะ (2565) การศึกษาวิจัยทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 6 ประเภท พบว่า ทุนชุมชนที่มีอยู่สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้สอดคล้องกับทุนชุมชนที่มีอยู่และใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่สร้างงาน สร้างอาชีพให้พึ่งพาตนเองได้ สำหรับการใช้องภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของ ทวีชากร ขุนภักดี (2564) การส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนให้เกิดการ สร้างคน สร้างงาน และพัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการ รวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการดึงเอาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาผ่านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนโดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าการมัดหมี่ มีความสามารถในการทำเส้นควบ ตลอดจนการทอผ้าแบบโบราณทุกขั้นตอน มีเยาวชนทายาท OTOP ที่มีความสามารถและเข้าใจกระบวนการทอผ้าทั้งหมด สามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้

ผลจากการวิจัยการศึกษารูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการนำทุนชุมชนมาพัฒนาเป็นรูปแบบ “การพัฒนาลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชน และการย้อมสีธรรมชาติ” สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาโนชญ์ นวลสระ และคณะ (2564) ผลิตภัณฑ์สินค้าจะต้องมีผลหรือให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าให้มากที่สุด ผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มสามารถพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์จากเดิมซึ่งเป็นผ้าทอมัดหมี่ลายทั่วไป เป็นผ้าลายอัตลักษณ์ชุมชนจำนวน 3 แบบ ภายใต้ชื่อ “อะแต๊ะปะละอะแต๊ะแหง” หมายถึง หม้อเงิน หม้อทอง และประกอบด้วยลายมัดหมี่อื่น ๆ ซึ่งมีความหมายที่เป็นสิริมงคล บ่งบอกที่มาของผู้คนที่นี่ เชื่อมโยงเป็น Story กับบริบทชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าในการยกระดับผลิตภัณฑ์และแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ผลจากการวิจัยการทดสอบรูปแบบการนำทุนชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) เพื่อทดสอบรูปแบบกลุ่มทอผ้าได้ออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชนเพิ่มใหม่เป็นลายที่ 4 ภายใต้ชื่อ “อะแต๊ะป๊ะ อะแต๊ะเหยง” และดำเนินการใช้เส้นไหมย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกประตูและหมักโคลน เป็นสารติดสี โดยผลที่ได้เส้นไหมออกมาเป็นสีน้ำตาลเข้ม ดำเนินการทอเป็นผ้าลายอัตลักษณ์ชุมชน ย้อมด้วยสีธรรมชาติสำเร็จเป็นผ้าต้นแบบ เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม เพิ่มช่องทางการจำหน่าย สร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ควบคู่ไปกับการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับการย้อมสีธรรมชาติ สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎี อพ.สธ. ของรัตนภรณ์ สารภี (2565) พบว่า กลุ่มทอผ้ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการย้อมสีดำ ด้วยผลมะเกลือ ซึ่งกลุ่มทอผ้าต้องการพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติจากพืชให้สีชนิดอื่น นักวิจัยชุมชน ได้นำเปลือกประตูมาใช้อย้อมเส้นไหมผลปรากฏได้เส้นไหมสีน้ำตาลเข้ม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างงานสร้างรายได้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของเกสร เกษมชื่นยศ (2563) โดยรัฐบาลได้รับเอวาระและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่ากลุ่มทอผ้าสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์จำหน่ายได้ในราคา ที่สูงขึ้น จากเดิมผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีเคมีราคาผืนละ 2,500 บาท พัฒนาเป็นลายอัตลักษณ์ชุมชนย้อมสี ธรรมชาติ จำหน่ายได้ในราคาผืนละ 3,500 บาท สูงขึ้นจากราคาเดิม 1,000 บาท โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้า ยังต้องพัฒนาความสวยงามของลายอัตลักษณ์ ตลอดจนการย้อมสีธรรมชาติให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างงานให้กับสมาชิกกลุ่มให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตอบเป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน ทุกรูปแบบ และผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มทอผ้าเชื่อมโยงสอดคล้องตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (2563) BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกันคือ เศรษฐกิจ ชีวภาพ (Bioeconomy) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้อยู่ภายใต้ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจ เท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคง และยั่งยืน พบว่านักวิจัยชุมชนให้ความสำคัญกับการนำแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ (BCG) มาใช้ในการพัฒนา เนื่องจากส่วนใหญ่ทราบและเข้าใจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอื่น ๆ และการทอผ้าซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งการพัฒนาคน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปเพื่อเกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน ซึ่งได้สร้างการรับรู้ เพื่อขยายผลถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นในประเด็น ดังนี้ 1) การเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชน 2) การใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีการนำ วัสดุที่เหลือใช้มาใช้อย่างคุ้มค่า หรือใช้ซ้ำ ลดปริมาณของเสียเพื่อไม่ให้เกิดการสูญเปล่า และ 3) การคำนึงถึง ความยั่งยืนของทรัพยากรที่มีในชุมชน ประกอบอาชีพเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานกรมการพัฒนาชุมชนทุกระดับ ควรให้ความสำคัญกับกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

1.2 ผู้บริหารหน่วยงานในระดับอำเภอและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้มีการนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการจัดทำแผนการใช้งบประมาณ และดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนงานต่อไปให้ประสบผลสำเร็จ

1.3 สนับสนุนหน่วยงานในพื้นที่นำรูปแบบการพัฒนาจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างความตระหนักให้ชุมชนนำพืชพื้นถิ่นมาใช้ในการพัฒนาและสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การพัฒนาสายผ้าต่างๆ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ควรมีสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามาสอนการใช้เทคโนโลยี หรือการใช้โปรแกรมการออกแบบให้ง่ายและสามารถนำไปถ่ายทอดต่อได้ โดยไม่เสียเวลา

2.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูปให้มีมูลค่าที่สูงขึ้น เพื่อเข้าสู่มาตรฐานอุตสาหกรรม หรือ OTOP จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทาง BCG และมีการปลูกหรือจัดหาสิ่งทดแทนเพื่อความยั่งยืน

2.3 การใช้ประโยชน์จากพืชให้สีในชุมชนมีหลากหลายชนิด ควรมีหน่วยงานที่มีความรู้เรื่องพืชให้สี และการใช้ประโยชน์จากพืชให้สีธรรมชาติกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เข้ามาให้ความรู้ และแนะนำการบันทึกองค์ความรู้ เพื่อเก็บภูมิปัญญาไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป

2.4 การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มิให้สูญหายโดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งสามารถเรียนรู้พืชให้สีในชุมชน การใช้สีธรรมชาติจากชุดความรู้ ทักษะการทอผ้าต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการขยายผลรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วย “การพัฒนาสายผ้าอัตลักษณ์ชุมชน และการย้อมสีธรรมชาติ” กับพื้นที่ชุมชนที่มีการทอผ้า เพื่อขยายผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ และเปรียบเทียบผลการวิจัยในบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

3.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 5 ประเภทของ OTOP ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เหมาะสมตามประเภทของผลิตภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- มานิชย์ นวลสระ และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานระดับสากล จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, ปีที่ 15 (ฉบับที่ 1), 119-134.
- รัตนารณ์ สารภี. (2565). *การย้อมสีธรรมชาติ*. คลังความรู้ชุมชน ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน.
<https://kaewpanya.rmutl.ac.th/news/18283-2022-02-18>
- วันชัย ธรรมสังการ, อัครลักษณ์ ราชพลสิทธิ์ และคณะ. (2565). ทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, ปีที่ 14 (ฉบับที่ 1), 22-32
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). *BCG Economy Model คืออะไร*.
https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/what-is-bcg-economy-model/
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2021). *บทความโมเดลเศรษฐกิจ BCG*.
<https://www.bcg.in.th/data-center/articles/bcg-by-nstda/>
- เกสร เกษมชื่นยศ. (2563). การพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน . *วารสารจันทร์เกษมสาร*, ปีที่ 26 (ฉบับที่ 1), 18-30.